HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [פסחים נח: כתובות קו: ב"ק קיא. ב"מ נה. זבחים קג. מנחות מט. תמיד כח:], ב) [פסחים נח.], ג) במ"א נוסף: עולה, ד) [עי' רש"ש],

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"א מהל' תמידין הלכה ג:

לד ב מיי' פ"ו מהל' תמידין הלכה יא [ופ"ד הלכה יא]:

ת"ל [1] וערך עליה העולה ואמר רבא (א) א העולה היא עולה ראשונה ומנחה לחביתין עולה ומנחה וחביתין לנסכים שום מנחה ונסכים למוספין [2] זבח ונסכים ומוספין לבזיכין והתניא בזיכין קודמין למוספין תנאי היא אמר אביי מסתברא כמאן דאמר (ג) ב מוספין קודמין לבזיכין לאו מי אמרת בבקר בבקר להקדים הכא נמי [3] ביום ביום לאחר מ"ט דמאן דאמר בזיכין קודמין למוספין גמר [4] חוקה [5] חוקה מחביתין אי מהתם גמר ליגמרה כולה מילתא מהתם להכי אהני ביום ביום לאחר: קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאיברים וכו': מני אי רבנן בין דם לנרות מיבעי ליה אי אבא שאול בין נרות לאיברים מיבעי ליה לעולם רבנן היא ובסידרא לא קא מיירי: ושל בין הערבים היתה קריבה בין איברים לנסכים וכו': מנא הני מילי אמר ר' יוחנן דאמר קרא [6] כמנחת הבקר וכנסכו תעשה מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכים אף כאן קטורת קודמת לנסכים אי מה להלן קטורת קודמת לאיברים אף כאן קטורת קודמת לאיברים מי כתיב כאיברי הבקר כמנחת הבקר כתיב כמנחת הבקר ולא כאיברי הבקר [א] תנו רבנן [7] ונסכו רביעית ההין ילמד של שחרית משל ערבית

רבי

ת"ל וערך עליה העולה וגו'. העולה משמע תהא ראשונה דאי לאורויי בעלמא אתא שיקטירו עליה עולה ושלמים נכתוב וערך עליה (ג): **עולה ומנחה.** להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו (ויקרא כג) עולה ומנחה לימדך שתהא מנחת העולה אחר העולה מיד ולא יפסיקו חביתין בין עולה למנחת התמיד: **שום מנחה.** הואיל וחביתין אף הן מנחה והזקיקם הכתוב עם התמיד דכתיב בה (במדבר כח) ועשירית האיפה סולת למנחה תמיד (ד) אף היא תהא סמוכה לתמיד אחר מנחת נסכים כדכתיב עולה ומנחה: **זבח ונסכים.** למדנו שלא יפסיק קרבן אחר בין זבח לנסכים: **תנאי היא.** רבי ישמעאל ורבי עקיבא פליגי בה בפסחים בפרק תמיד נשחט (דף נח.): **ביום.** ביום השבת יערכנו (ויקרא כד) ולשון ביום משמע באור עלות היום ולא בבקרו: **חוקה חוקה.** בחביתין כתיב (שם ו) חק עולם לה' כליל תקטר ובבזיכין כתיב (שם כד) קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם והכולה מילתא קאי וגמרינן מיניה שתקדים למוספין כחביתין: **וליגמרה לכולה מילתא.** להקדימן אף לנסכים: **אי רבנן.** דאמרי בפ' קמא (דף טו.) בקטורת מפסיק להטבת נרות: **בין דם לנרות מיבעי ליה.** בין עבודת הדם לעבודת הנרות קודם שיגמרם: **לעולם רבנן היא.** ניחא ליה לאוקמה כרבנן: **ובסידרא לא קא מיירי.** לא דק: **בין איברים לנסכים.** למנחת נסכים: **כמנחת הבקר.** תהא מנחת ערב: **מה מנחת הבקר.** תהא מאוחרת לקטורת שהרי אף איברים מאוחרים לה: **אף מנחת הערב.** קטורת קודמת לה: **מי כתיב כאיברי הבקר.** כן יהיה איברי הערב ותידוק מינה מה איברי הבקר מאוחרים לקטורת אף איברי הערב מאוחרים לה: **כמנחת הבקר.** תהא מנחת הערב: **ולא כאיברי הבקר.** איברי הערב: **ונסכו רביעית ההין לכבש האחד.** גבי תמידין כתיב ולימד על האחד שטעון נסכים ומיהו האחד הוא של ערבית דהא מיניה סליק דכתיב לעיל מיניה ואת הכבש השני תעשה בין הערבים ועשירית האיפה סולת וגו' עולת תמיד העשויה וגו' ונסכו רביעית ההין: **ילמד שחרית משל ערבית.** מה זה טעון נסכים אף זה טעון נסכים:

רבי

העולה עולה ראשונה. תימה למה לי קרא תיפוק ליה ממלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד דנפקא לן מיניה בפרק כל התדיר (זבחים דף פט.) כל התדיר מחבירו קודם את חבירו וכי תימא דההוא למוספין והאי לנדרים ונדבות וצריכי דמוספין [קבוע] להם זמן ונדרים ונדבות שכיחי בכל יום והא בפרק התכלת (מנחות דף מט.) מייתי לקרא דהעולה לתמידין קודמין למוספין דקאמר היכי דמי הא דתנן התמידין אין מעכבין המוספין אילימא דלית ליה ולקדם והתניא העולה כו' ועוד קשה טפי דבס"פ הגוזל קמא (ב"ק דף קיא.) דרש מדכתיב (במדבר ה) מלבד איל הכפורים מכלל דכסף ברישא ופריך אלא מעתה מלבד עולת הבקר מכלל דמוספין ברישא והתניא העולה וכו' הוה ליה למיפרך ממתני' דכל התדיר (זבחים דף פט.) דאדרבה ממלבד גופיה דרשינן איפכא וליכא למימר נמי דאיצטריך מלבד לצבור שאין להם תמידין ומוספין אלא כדי אחד מהם דהא מתני' דכל התדיר לא איירי כולה אלא בלקדם דומיא דדם חטאת קודם לדם עולה דקתני התם בהדה וליכא למימר נמי חד למצוה וחד לעכב דעיכובא ליכא כדאמר בפרק התכלת (מנחות דף מט.) וי"ל דהעולה עולה ראשונה להקדמה דהקטרה דקרא בהקטרה איירי וקרא דמלבד להקדמת שחיטה שתעשו את אלה בעשיית דם איירי והשתא ניחא דמייתי בפ' התכל' (ג"ז שם) מהעולה לאשמעי' בהקטרה דלא תנן בפ' כל התדיר (זבחים דף פח.) דתמיד קודם אי נמי משום הוה ס"ד דמקשה שהוא מעכב הלכך פריך מברייתא דלשון שלא יהיה דבר קודם משמע טפי עיכובא מלישנא דמתני' דכל התדיר וניחא נמי דלא מייתי בהגוזל קמא מההיא דכל התדיר לאוכוחי [על מלבד איל הכפורים דלא הוי] כסף ברישא דאיכא למימר לעולם כסף ברישא והדר איל כסדר שנכתבו בפרשה אבל בכל התדיר איירי בעשיית דם וה"ק קרא מלבד עולת הבקר שעשיתם עבודת הדם כבר תעשו את אלה אבל הקטרה דכתיב מקמי קרא דמלבד תהא קודם התמיד דכולי קראי דקמיה בהקטרה משתעי דכתיב בהו (במדבר כח) אשה ריח ניחוח להכי אצטריך לאיתויי העולה דאפילו בהקטרה תמיד קודם אע"ג דהקטר מוספין כתיב ברישא אפ"ה תמיד קודם הכא נמי נימא דאע"ג דכסף כתיב ברישא איל הכפורים קדים מיהו תימה למה לי קרא דהעולה ודמלבד לאשמועינן דתמידין קודמין למוספין תיפוק ליה דבתמידין כתיב בבקר ובמוספין כתיב ביום ויוקדם דבר שנאמר בו בבקר לדבר שנאמר בו ביום ואמרי' נמי מוספין בשש ואז אינו בקר וי"ל דאי לאו קרא דהעולה הייתי מאחרין הקטרת התמיד עד אחר הקטרת המוסף כדמשמע בהגוזל קמא (ב"ק דף קיא.) מדכתיב מלבד ותעשה בבקר הוה מוקמינן ליה לעבודת דם אבל קשה עדיין כיון דכתיב העולה לאפוקי מההיא סברא למה לי קרא דמלבד לאשמועינן דתמיד קודמת למוספין תיפוק ליה מדכתיב בבקר בתמיד ובמוספין ביום ונ"ל דאיצטריך מלבד למיגמר בעלמא דבכל מקום תדיר קודם דמאי טעמא כתב אשר לעולת התמיד פשיטא דעולת הבקר היא עולת התמיד אלא טעמא קא יהיב קרא למילתיה מאי טעמא אמרי לך מלבד עולת הבקר שהיא תקדום לפי שהיא עולת התמיד וכל דבר שהוא תדיר קודם לדבר שאינו תדיר וכן משמע בפ' כל התדיר דגמר מהכא בכל דוכתא דקתני כל התדיר מחבירו קודם כו' עד שנאמר מלבד:

העולה עולה ראשונה. י"מ שהיא עולת התמיד שכתובה ראשונה לכל הקרבנות בפרשת פינחס אי נמי קסבר עולה שהקריבו אבותינו לפני הר סיני עולת תמיד הואי והיא היתה ראשונה לכל הקרבנות ציבור ופלוגתא היא בפ"ק דחגיגה (דף ו.) דאיכא למ"ד עולת תמיד הוה ואיכא למ"ד עולת ראייה הוה (וע' תוס' ב"מ נה.):

חביתין לנסכים שום מנחה. הא דלא קאמר טעמא משום דבחביתים כתיב מחליתה בבקר משום דבנסכים כתיב נמי בבקר כמנחת הבקר וכנסכו (במדבר כח):

נסכים למוספין זבח ונסכים. תימה לי אמאי לא קאמר טעמא יוקדם דבר שנאמר בו בבקר לדבר שנאמר בו ביום ובלאו הכי איצטריך קרא לזבח ונסכים לדרשא אחריתי בפרק התודה (מנחות דף עט.) אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח שנאמר זבח ונסכים ונ"ל דאיצטריך למילף מהאי קרא כדי לייסב אותו אפי' למאן דאמר בזיכין קודמין למוספין אע"ג דהכא כתיב ביום והכא כתיב תרי ביום אלמא דלא משמע ליה ביום לאחר להכי מייתי קרא דזבח ונסכים אין להקשות מנלן דמנחה קודמת לנסכים אי משום דכתב עולה ומנחה אימא דנסכים קודמין למנחה דכתיב זבח ונסכים דהא לא קשה כלל דבכל דוכתא כתיב מנחה ברישא ואח"כ נסכים ובההוא קרא גופיה כתיב מנחה ברישא דכתיב עולה ומנחה זבח ונסכים:

לעולם רבנן היא. הא דלא קאמר אי בעית אימא רבנן אי בעית אימא אבא שאול ובסידרא לא קא מיירי י"ל משום דרישא דלא כאבא שאול דקתני ונכנס להקטיר קטורת ולהיטיב הנרות כדאמר בפ"ק (דף יד:):

רבי

תורה אור השלם

1. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: ויקרא ו ה

2. אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשֶּׁה לַייָ עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וּנְסָכִים דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ: ויקרא כג לז

3. בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ לִפְנֵי יְקֹוָק תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: ויקרא כד ח

4. וְהַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ תַּחְתָּיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חָק עוֹלָם לַייָ כָּלִיל תָּקְטָר: ויקרא ו טו

5 וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וַאֲכָלֻהוּ בְּמָקוֹם קָדֹשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְיָ חָק עוֹלָם: ויקרא כד ט

6. וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ: במדבר כח ח

7. וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַייָ: במדבר כח ז

מוסף רש"י

ת"ל וערך עליה העולה. בתר ובער עליה הכהן כתיב, דהוא סידור מערכה (פסחים נח:). **העולה היא עולה ראשונה.** מדלא כתיב וערך עליה עולה, אלא העולה, הכי קאמר וערך עליה מיד העולה החשובה האמורה תחלה לכל העולות, והיינו עולת תמיד דפרשת קרבנות (בפ' פינחס) דקרבן תמיד כתיב ברישא (פסחים שם, וכעי"ז כתובות קו. וזבחים קג.) **או:** העולה משמע העולה תהא ראשונה לכל הקרבנות (מנחות מט.) **או:** ה' יתירה דריש (ב"מ נה.). **לבזיכין.** היא לבונה הנתונה בשני בזיכים על שתי מערכות של לחם הפנים, ובשבת היו מסלקין הישנה ומסדרין את החדשה כדכתיב (ויקרא כד) ביום השבת יערכנו, ומקטיר הבזיכין והן מתירין הלחם לאכילת כהנים כדכתיב (שם) והיתה ללחם לאזכרה וחולקין הלחם מיד (פסחים נח.). **מוספין קודמין לבזיכין.** לסילוק בזיכין והקטרתן (שם).

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ת"ר ונסכו וכו' משל ערבית. נ"ב דודאי מנחה ונסכים אלו אתרווייהו קאי דהא כתיב בתריה ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכו וגו' אלא דלהכי כתיב הכא לכבש הא' לומר לך שיש לעשות א' מהן עיקר. וכ"מ כמ"ש תוס' בד"ה רבי אומר וכו'. אבל הא ודאי דידעינן שפיר דשניהן טעונין נסכים מקרא דכמנחת הבקר וכנסכו ובהא פליגי דרבנן סברי דההיא לכבש הא' קאי אדסמיך ליה ואת הכבש השני תעשה בין הערבים וממנו עשה הכתוב עיקר וילמד שחרית משל ערבית ואע"ג דמדכתיב כמנחת הבקר וכנסכו משמע אדרבה דשל ערב למד משל בקר אה"נ וההיא איצטריך לדרשה דר' יוחנן לעיל מזה מה מנחת הבקר קטרת קודמת וכו' עכ"ל ש"י ויעו"ש שהאריך עוד אבל זה נכון:

רבינו חננאל

שנאמר וערך עליה העולה, ואמר רבא העולה בלשון ידוע כי היא עולה ראשונה. **מנחה לחביתין** שנאמר עולה ומנחה. כלומר אחר העולה מנחה. **חביתין לנסכין.** פיר' מצאנו שהמנחה קודמת לנסכין שנאמר עולה ומנחה זבח ונסכים, והחביתין אע"פ שאינם מנחת זבח הן מנחת כהן, שנאמר על מחבת בשמן, לפיכך אמר כל ששם מנחה עליה קודמת לנסכים. **נסכין למוספין,** שנאמר זבח ונסכים, כלומר התמיד ועמו נסכים ואחריו המוספין. **מוספין קודמין** לבזיכין דאע"ג דאיכא למימר בזיכין גמרי חק חק מן החביתין, כתיב בבזיכין קדש קדשים הוא (לה') [לו] מאשי ה' חק עולם, וכתיב בחביתין והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה חק עולם לה' כליל, כשם שקודמין החביתין למוספין כך קודמין הבזיכין. כיון דכתיב בבזיכין ביום השבת, ובמוספין אינו כתיב אלא וביום השבת פעם אחת, אהני ביום ביום שכתב בבזיכין לאחרו. **קטרת של שחר היתה קריבה בין דם לאיברים** כו'. אוקימנא לרבנן כדתנן כל שבעת הימים הוא זורק את הדם ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות. הנה הקטורת בין דם לנרות, ומתניתין דהכא לא דקדק לשנותם על הסדר. והא דאבא שאול פשוטה היא כדמסדר המערכה אביי משמא דגמרא אליבא דאבא שאול. ותני נרות קודמין לקטורת וקטורת קודמת לאברים הנה הקטורת בין נרות לאיברים. **וקטורת של בין הערביים קריבה בין** אברין לנסכין, גמר מן הקטורת של שחר, מה הקטורת של שחר כתיב בה בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, הנה בבקר בבקר מקטיר ואחר הקטורת התמיד ומנחתו ונסכו, כך תמיד של בין הערבים אחר הקטורת נסכין. **ואקשינן** כיון שאתה למד תמיד של בין הערבים מתמיד של שחר, למוד אותו לכל דבר ותהיה הקטורת קודמת אפילו לאיברים. ודחינן מי כתיב כאיברי הבקר, [כמנחת הבקר] וכנסכו כתיב, למנחה ולנסך הקישו ולא לאיברים. ת"ר ונסכו רביעית ההין יין

תוס' ישנים

ועוד תירץ ה"ר יוסף על קושיא אחרונה מדכתב בהטיבו את הנירות ולא כתב המנורה משמע שיש כאן הפסקה. והדר יקטירנה. ואע"ג דלעיל מקדים דישון להטבה, היינו משום דאין מעבירין על המצות הילכך בדישון מקדמינן, דבבקר בבקר נמי קאי עליה כדפי' בקונטרס משום דאין מעבירין, והקטרה מאחרינן משום דמשמע והדר יקטירנה. קטרת לאיברים כו'. והא לא מצינו (לאוקומי) [לאקדומי] לכל מילי דתמיד אפילו לדם, דהא דם הוא עיקר עבודה ומכפר עדיף. ועוד דא"כ כל נירות קדמי מהאי טעמא ובמאי מפסיק להו.

העולה עולה ראשונה. פי' הקונטרס היא תהא ראשונה. ואין נראה [דמנא] לן דבתמיד מיירי. ועל כן נראה כמו שפי' הקונטרס בפרק תמיד נשחט [נח, ב] האמורה ראשונה בפרשת פינחס ששם סדר כל הקרבנות. וי"מ ראשונה שאין מחנכין המזבח אלא בתמיד של שחר. וי"מ דעולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי, ואין נראה דהא פלוגתא היא דאיכא למאן דאמר עולת ראיה הואי. **העולה עולה ראשונה.** ואע"ג דהקטר איברים ופדרים כל הלילה קודם לתמיד, סוף עבודה דיממא דאתמול היא. ודישון מזבח הפנימי ותרומת הדשן וסידור המערכה אין אלו עבודות בגוף הקרבן. **העולה עולה ראשונה.** וא"ת למה לי קרא דשלמים ששחטן קודם פתיחת ההיכל דפסולין מושחטו פתח אהל מועד, תיפוק לי ששחטן קודם תמיד והם לא היו שוחטין תמיד עד שהיו שומעין קול שער הגדול שנפתח כדתנן בתמיד. י"ל שנסגרו דלתות ההיכל אחר שנשחט תמיד. אי נמי י"ל לא הוי העולה דהכא אלא למצוה כדאמרינן בפרק התכלת [מנחות מט, ב] הילכך איצטריך קרא דשלמים (ד)פסולין. תימה אמאי לא מפיק מקרא דמלבד עולת הבקר כדמפקינן מיניה בפרק כל התדיר [זבחים פט, א] תמידין קודמין למוספין, וכי תימא דקרא דהכא איירי בנדרים ונדבות דלא קדמי לתמיד של שחר ולא שמעינן להו ממוספין, (ו)קשה דהא בפרק התכלת [מפיק] מהעולה דקדמי [תמידין] למוספין. ועוד קשה על ההיא דכל התדיר מדקאמר בסוף [הגוזל] קמא [קיא, א] הביא גזילו עד שלא הביא אשמו יצא, מנהני מילי, אמר רבא דאמר קרא מלבד איל הכפורים, אמר ליה ההוא מרבנן לרבא אלא מעתה מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד הכי נמי דמוספין קדמי, וכי תימא הכי נמי, והאמר רבא העולה עולה ראשונה, ואמאי לא אייתי קרא דמלבד עולת הבקר דמתני' בפרק כל התדיר דמינה מוכח דתמידין קדמי. ואומר רבינו דמההוא קרא דפרק כל התדיר לא שמעינן אלא עבודת הדם דתמידין קדמי למוספין דכתיב מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה, סתם עשיות היינו [עבודת] הדם שהוא עיקר כפרה, אבל הקטרה שהיא כתובה למעלה ממלבד עולת הבקר הוה אמינא דהקטרה קודמת למוספין מלתמיד דכתיב והקרבתם אשה עולה ריח וגו' ומנחתם וגו' מלבד עולת הבקר דהתם מסתבר טפי דהקטרה שהיא כתובה למעלה ממלבד עולת הבקר תקדום להקטרת איברי התמיד, וזריקת דם התמיד תקדום לזריקת דם המוספין. והשתא איצטריך קרא דהעולה עולה ראשונה להקדים הקטרת איברי תמיד להקטרת איברי המוספין, ולהכי מייתי ליה בהגוזל קמא ובפרק התכלת דמיירי בהקטרה. מיהו במנחות היה לו להביא המשנה עם מילתא דרבא, אלא לפי שהמשנה היתה ידועה לכל (ו)לא הוצרך להביאה. והקשה ה"ר יעקב דאורליינש על תירוץ רבינו דהא בלאו קרא

ה) לפנינו הגי' אר"י ונקרא פושע על ושל מוספין כל היום. ועיין ש"י.

SHAS MOZNAIM